

Яковець Т.А.,
аспірант,
Тернопільський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА РОЛЬ КАПІТАЛУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ

Постановка проблеми. Успіх будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності, багато в чому залежить від правильного вибору джерел формування, напрямків розподілу й використання капіталу, що знаходиться у розпорядженні підприємства. Фінансову основу підприємства складає власний капітал, проте ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових коштів. Ефективність використання капіталу підприємства багато в чому залежить від ідентифікації його приналежності до того чи іншого виду, оскільки саме від цього залежить точність обліку та інформації про капітал, що необхідно для прийняття ефективних управлінських рішень. Класифікація капіталу підприємств лісового господарства ускладнюється тим, що лісовій галузі притаманні певні особливості, які мають значний вплив як на формування і використанні капіталу, так і на діяльність підприємства загалом. Тому, важливим є обґрунтування видів капіталу підприємств лісового господарства, з метою підвищення його ролі в забезпеченні ефективної діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання класифікації капіталу досліджували багато вчених-економістів, зокрема І. Т. Балабанов, О. М. Бандурко, С. О. Білун, І. О. Бланк, Ю. Воробйов, М. Я. Коробов, М. Кужельний, А. М. Поддєрьогін, В. М. Родіонова, Т. А. Черемісова та інші. Проте недостатніми є дослідження класифікації видів капіталу саме для лісового господарства з урахуванням усіх особливостей лісової галузі.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення класифікації капіталу підприємств лісового господарств та обґрунтування ролі капіталу в діяльності підприємств з урахуванням специфіки лісової галузі, що забезпечить повноту і достовірність інформації щодо капіталу, врахування усіх складових капіталу підприємств лісового господарства та призведе до підвищення ефективності використання капіталу підприємств лісового господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною, на наш погляд, є класифікація за джерелами формування капіталу, згідно якої виділяють власний і позиковий капітал. В економічній літературі висвітлено різні підходи до структуризації капіталу за джерелами його формування. В. В. Ковальов та інші розрізняють за джерелами формування власний, залучений та позиковий капітал підприємства [6, с. 291]. Г. Б. Поляк, В. Г. Белоліпецький, П. І. Вахрін та інші, крім зазначених вище джерел формування капіталу підприємства, ще окремо вказують на бюджетні асигнування або субсидії [9, с. 122]. Більш узагальнено відображено структуризацію капіталу за джерелами формування у В. М. Родіонової та А. М. Поддєрьогіна. Вони звертають увагу на такі джерела формування капіталу: власні та привнесені до них кошти; кошти, що мобілізуються на фінансовому ринку; кошти, що надходять внаслідок перерозподілу [10, с. 15]. Найбільш поширеною та застосовуваною класифікацією капіталу підприємств за джерелами його фінансування є його розподіл на власний та залучений капітал (боргові зобов'язання). Такий підхід до структури капіталу за цією ознакою пропонують такі автори, як В. М. Суторміна, О. М. Бандурко, М. Я. Коробов, А. Афанасьєв, І. Т. Балабанов, І. О. Бланк та інші.

Дослідженням питання класифікації власного капіталу займались багато вчених-економістів: І. Бланк, В. Бочарова, М. Крейнїна, Ю. Брігем, Ю. Воробйов, М. Кужельний та інші.

С. О. Білун вважає що основою класифікаційної градації власного капіталу підприємства можна назвати його поділ на вкладений та нагромаджений [1, с. 98].

Вважаємо, вкладений капітал – це капітал, основним джерелом формування якого є внески учасників підприємства, а також конвертація боргових зобов'язань. Тоді як нагромаджений капітал – це капітал, що формується під впливом господарсько-фінансової діяльності підприємства. Згідно даних визначень, можемо чітко визначити складові даних видів власного капіталу.

До вкладеного капіталу належать такі елементи:

– зареєстрований капітал;

– додатково вкладений капітал.

Нагромаджений капітал об'єднує такі елементи:

– нерозподілений прибуток (непокритий збиток);

—резервний капітал;

—інший додатковий капітал.

Відповідно до організаційно-правових особливостей функціонування підприємств лісового господарства, виходячи із вище сказаного, бачимо, що в основі власного капіталу є статутний капітал. Запропоновану нами структурну схему власного капіталу показано на рис. 1.

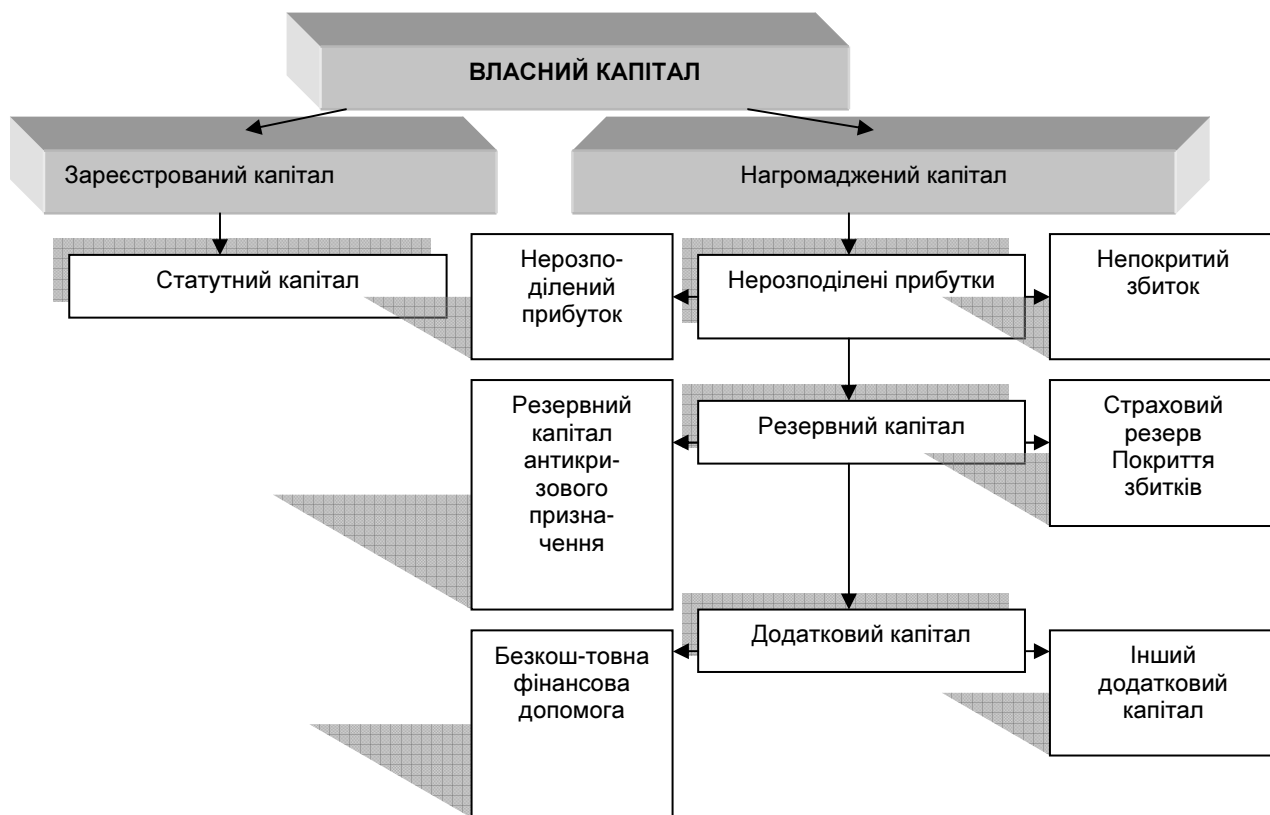

Рис. 1. Схема власного капіталу підприємств лісового господарства

Також, вважаємо, що в процесі діяльності підприємств лісового господарства формується та використовується притаманний такій галузі специфічний вид капіталу, який, з нашої точки зору, можна визначити як «природний капітал».

Природний капітал науковцями та вченими трактують багатогранно. В. І. Вовк вважає, що природний капітал – це фонд, який продукує потік природних ресурсів і послуг [2]. Запасом природних виробничих ресурсів називає природний капітал В. Г. Герасимчук [3, с. 7].

Т. В. Кривик розкриває суть природного капіталу, як капіталу, який використовує «первинні компоненти» [7, с. 35]. Призначення природного капіталу авторами вбачається у використанні для виробничих цілей [4, с. 127]. Д. М. Колотило знаходить призначення природного капіталу у використанні як засобу праці, джерела енергії безпосередньому споживанні [5, с. 286]. Зокрема, Л. Г. Мельник виокремлює основні характеристики природного капіталу, а саме здатності приносити дохід та сприяння створенню матеріальних багатств [8, с. 241].

З наведеного вище стає зрозумілим, що більшість вчених-економістів розглядають природний капітал лише з точки зору природокористування або невід’ємної частини національного капіталу. Тому, враховуючи усю специфіку та склад капіталу лісого господарських підприємств, на наш погляд, необхідним стає впровадження даної категорії, як повноцінної частини капіталу підприємств лісової галузі з подальшим введенням відповідних бухгалтерських рахунків. На наш погляд, природний капітал у лісовому господарстві слід трактувати як сукупність природних активів, що у контексті самовідновлюючої та саморегулюючої функції призводить до отримання вигоди.

Також природний капітал у лісовому господарстві слід розділити на дві категорії. А саме: первинний природний капітал (той, що даний одразу), та нагромаджений природний капітал (той, що нагромаджується в ході діяльності лісого господарських підприємств). З урахуванням вище зазначеного, пропонуємо наступну класифікацію капіталу для підприємств лісової галузі (рис. 2).

Власне лісове господарство забезпечує розширене лісовідтворення, підвищення продуктивності лісів, посилення їх екологічних функцій, лісовпорядкування, захист та охорону. Вирішальна роль у проведенні цієї роботи належить лісництвам. Основним принципом ведення лісового господарства є комплексність, що дає змогу передбачити, крім відтворення ресурсів деревини, лісозапovidну,

охоронну та екологічну діяльність, заготівлю сировини для лісохімії, ефективну переробку лісорубних решток тощо.

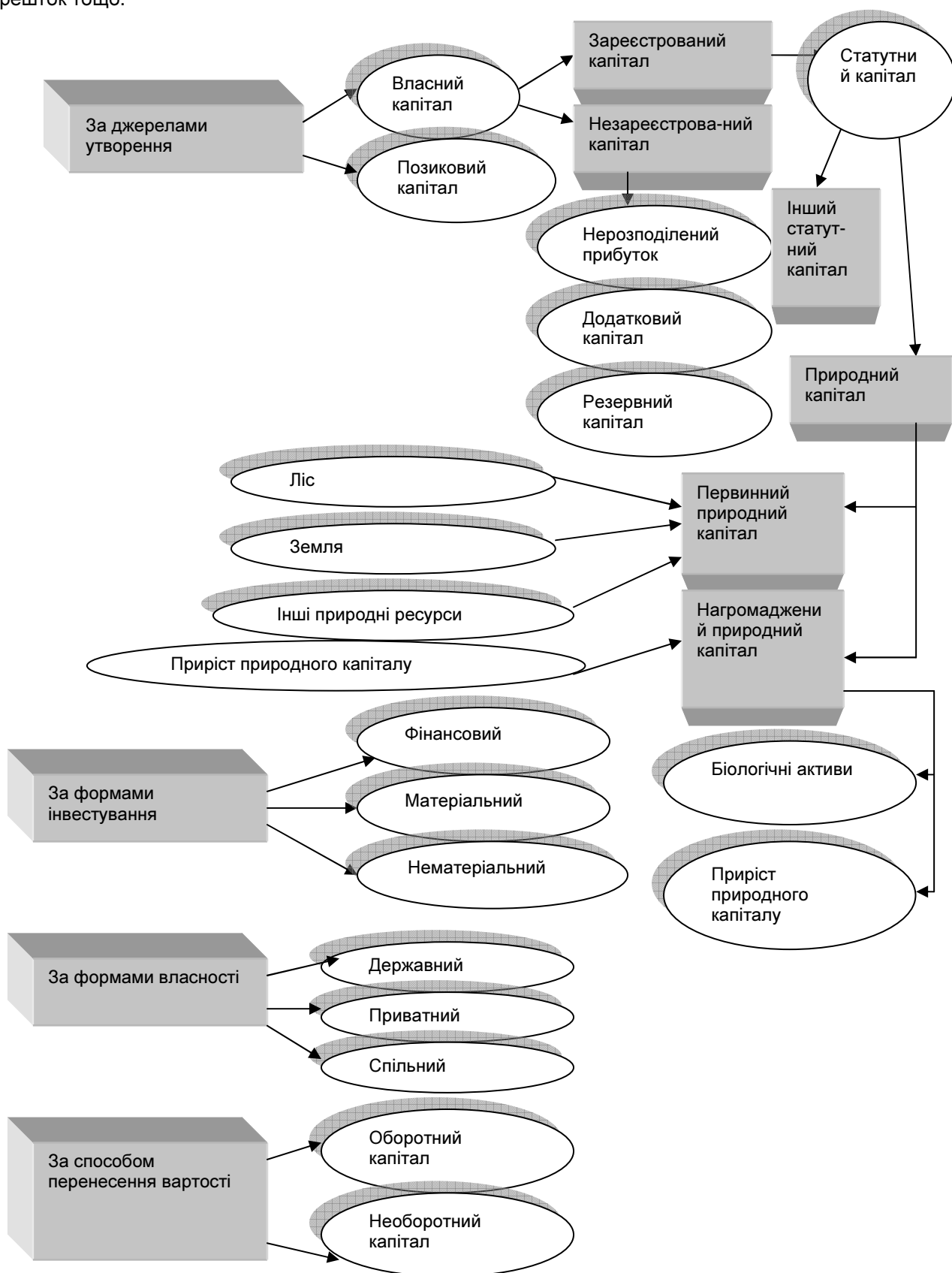

Рис. 2. Класифікація капіталу лісгосподарських підприємств

Джерело : розробка автора

У ході діяльності в лісовому господарстві виконують такі завдання:

- займаються заготівлею і закупівлею лісового насіння;

- вирощуванням об'єктів озеленення, ялинок, декоративно-садивного матеріалу;
- реалізацією лісопродукції, пиломатеріалів, ліквідної технічної сировини, сільгосппродукції;
- наданням рекреаційних послуг;
- послуг з організації ландшафтного дизайну.

Отже, на нашу думку, лісове господарство – це галузь економіки, що забезпечує весь цикл лісогосподарських робіт: від вирощування лісів, збору лісового насіння до заготівлі деревини та здійснює заходи щодо лісовідновлення та раціонального використання лісових ресурсів.

Основним, на нашу думку, фактором, від якого залежить забезпечення безперервного функціонування підприємств в цілому (в тому числі і підприємств лісової галузі), є раціональне формування та використання капіталу підприємства. Роль капіталу в забезпеченні ефективної діяльності підприємств лісового господарства схематично зобразимо на рис. 3.

Рис. 3. Роль капіталу в забезпеченні ефективної діяльності підприємств лісового господарства
Джерело : розробка автора

Як бачимо з рис. 3, виконання основних цілей підприємств лісового господарства тісно пов'язані з формуванням та використанням капіталу підприємства, що має значний вплив на забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Висновки з проведеного дослідження. Оскільки лісова галузь виконує важливі функції у розвитку економіки держави та потребує більше уваги дослідників для забезпечення ефективної діяльності і виконання лісогосподарських завдань, однією з провідних проблем, що потребують нині додаткового обговорення, є врахування особливостей лісової галузі при класифікації капіталу, його формуванні та використанні. Зокрема, враховуючи усю специфіку та склад капіталу лісогосподарських підприємств, необхідним стає впровадження природного капіталу, як повноцінної частини капіталу підприємств лісової галузі з подальшим введенням його у структуру відповідних рахунків бухгалтерського обліку.

Бібліографічний список

1. Білун С. О. Товариства з обмеженою відповідальністю: результативність господарювання / С. О. Білун // Вісник полтавського держ. с.-г. інституту. – 2000. – № 5. – С. 98-99.
2. Вовк В. І. Екологічна економіка від доктрини до політики / В. І. Вовк // Наукові записки НАУКМА. – 2004. - Том 29. Біологія та екологія. – С. 65-73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : [http:// www.clubofrome.org.ua](http://www.clubofrome.org.ua)
3. Герасимчук В. Г. Управлінський вектор економічної складової сталого розвитку: Україна та світ / В. Г. Герасимчук // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 7-9.

4. Екосередовище і сучасність: у 8 т. Т. 3. Економічна оцінка природного середовища / [Догорунцов С. І., Хвесик М. А., Горбач Л. М., Пастушенко П. П.]. – К. : Кондор, 2006. – 426 с.
5. Колотило Д. М. Екологія і економіка : [навч. посіб.] / Д. М. Колотило. – [вид. 2-ге, доп. і перероб.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 576 с.
6. Ковалев В. В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 512 с.
7. Кривик Т. В. Еколого-економічна ефективність використання земельних ресурсів / Т. В. Кривик // Облік і аудит: теорія, практика, перспективи : Збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф. магістрів та студентів (17-19 червня 2005). – Мелітополь, 2005. – № 5. – 190 с.
8. Мельник Л. Г. Екологічна економіка : [підруч.] /Л. Г. Мельник. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Суми : ВТД «Універсальна книга», 2003. – 348 с.
9. Финансовый менеджмент: теория и практика : [учебник] / [Полякова Г. Б., Акодис И. А., Краева Т. А. и др.] ; под ред. проф. Г. Б. Полякова. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. –122 с.
10. Финансы : [учеб.] / [Радинова В. М., Вавилов Ю. Я., Гончаренко Л. И. и др.] ; под ред. В. М. Радинова. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 432 с.

Анотація

В статті досліджено класифікацію капіталу підприємств лісового господарства та, відповідно до організаційно-правових особливостей функціонування лісогосподарських підприємств, наведено структуру власного капіталу, згідно якої він поділяється на зареєстрований (статутний капітал) й нагромаджений (нерозподілені прибутки, додатковий капітал, резервний капітал). Визначено роль капіталу в забезпеченні ефективної діяльності підприємств лісового господарства та досягненні основних цілей, а саме: зростання прибутковості, мінімізації витрат, раціонального використання ресурсів, та виявлено тісний зв'язок їх виконання з формуванням та використанням капіталу. З огляду на специфіку лісової галузі виявлено притаманний їй специфічний вид капіталу, що слід трактувати як «природний капітал» та запропоновано визнати його повноцінною складовою капіталу підприємств лісового господарства. Враховуючи дані пропозиції, уточнено класифікацію капіталу для підприємств лісового господарства.

Ключові слова: капітал, власний капітал, зареєстрований капітал, нагромаджений капітал, лісове господарство, природний капітал.

Аннотация

В статье исследовано классификацию капитала предприятий лесного хозяйства и, в соответствии с организационно-правовыми особенностями функционирования лесохозяйственных предприятий, приведена структура собственного капитала, согласно которой он делится на зарегистрированный (уставный капитал) и накопленный (нераспределенная прибыль, добавочный капитал, резервный капитал). Определена роль капитала в обеспечении эффективной деятельности предприятий лесного хозяйства и достижении основных целей, а именно: рост доходности, минимизации затрат, рационального использования ресурсов и раскрыта тесная связь их выполнения с формированием и использованием капитала. Учитывая специфику лесной отрасли, выявлено присущий ей специфический вид капитала, который следует трактовать как «природный капитал» и предложено признать его полноценной составляющей капитала предприятий лесного хозяйства. Учитывая данные предложения, уточнено классификацию капитала для предприятий лесного хозяйства.

Ключевые слова: капитал, собственный капитал, зарегистрированный капитал, накопленный капитал, лесное хозяйство, природный капитал.

Annotation

In the article it is investigated the classification of capital of forestry and according to organizational and legal features of the functioning of forest enterprises it is given the structure of own capital, under which it is divided into registered (authorized capital) and accumulated (retained earnings, additional capital, reserve capital). It is determined the role of capital in providing of effective operation of forest enterprises and achieving major objectives, namely: increasing of profitability, cost minimization, resource management, and it is found a close relationship with the formation of their implementation and use of capital. According to the specificity of forest industry it is found inherent specific kind of capital that should be interpreted as "natural capital" and it is propped to recognize its full capital component of forestry. Taking into account these offers, it is specified classification of capital for forest enterprises.

Key words: capital, own capital, registered capital, accumulated capital, forest economies, natural capital.